

Тема: Люди більше заслуговують на...

Урок за романом А. Камю

Деркач Алла Миколаївна,
вчитель зарубіжної літератури
Рівненської ЗОШ №23

Мета: *знання* - допомогти учням зрозуміти художній світ роману А. Камю «Чума»; характеризувати приклади втілення у творі проблеми вибору позиції і відповідальності людини за цей вибір; пояснювати символічне значення образу чуми; розкривати риси екзистенціалізму;

діяльнісна - створити алгоритм аналізу ситуації вибору людини в межовій ситуації та особистої відповідальності за цей вибір; формувати ключові компетентності: соціальну, громадянську, спілкування державною мовою, уміння вчитися;

ціннісна - сприяти формуванню ціннісних та світоглядних орієнтацій учнів (відповідальності, оптимізму, стійкості, патріотизму) через реалізацію наскрізної змістової лінії «Громадянська відповідальність».

Цілі уроку: *учні знатимуть:*

- зміст роману А. Камю «Чума»;
- головні проблеми твору;

учні вмітимуть:

- міркувати про втілення у романі «Чума» проблеми вибору позиції і відповідальності людини за цей вибір;
- характеризувати головних героїв твору;
- пояснювати, в чому полягає сенс перестороги А. Камю;
- висловлювати особисте ставлення до проблем, аргументуючи свою точку зору прикладами і цитатами;
- працювати у групі для досягнення спільної мети;
- визначати власні цілі;

- оцінювати свою роботу.

Тип уроку: комбінований

Форма уроку: урок-вибір

Обладнання: робочі картки учня, репродукції картин П. Пікассо «Герніка», С. Далі «Сталість пам'яті», зображення маяка, відеоролик про події на Майдані, медалі для нагородження.

Методи, прийоми і форми роботи: бесіда, інтерактивні вправи «Мікрофон», «Займи позицію», робота в групах, робота з епіграфами, прийоми «Побажання від учителя», «Аспекти слова», «Шість капелюхів», «Все в твоїх руках».

Випереджальне завдання: дібрати матеріали до характеристики головних героїв роману А.Камю «Чума» та цитати твору, які демонструють їх життєве кредо.

Епіграфи: Усі рослини, птахи – все живе тягнеться до світла, і тільки людина забуває, що світло у ній самій.

Л. Смирнова

Хто бореться з чудовиськом, тому потрібно берегтися, щоб і самому не перетворитися на чудовисько. І якщо ти вдивляєшся в прірву, то і прірва вдивляється в тебе.

Ф. Ніцше

Якщо ви думаєте, що світ змінити неможливо, то ви лише один з тих, хто його не змінює.

Ж. Фреско

Проблемне запитання: Як зберегти світло у людській душі?

Хід уроку

Мотиваційний етап.

Емоційне налаштування. Прийом «Побажання від учителя».
Настав час для нового уроку. Сподіваюсь, що ви добре відпочили на перерві. Я посміхнусь вам, а ви посміхніться один одному і подумайте: як добре, що ми тут усі разом. Сьогодні на уроці я хочу побачити у вас те, що

часом буває непомітним: сміливість – у скромних, комунікабельність – у мовчазних, рішучість – у невпевнених, жагу до знань – у всіх.

Слово вчителя. Один із найжорстокіших деспотів античності, напівбожевільний Калігула, герой однойменної драми Альбера Камю, в одному з останніх монологів п'єси запевняв, що за його царювання все було прекрасно: «Чуми ж не було». Чума прийшла пізніше. Чумою стало ХХ століття і коли я дивлюсь на «Герніку» Пабло Пікассо, яку вважають уособленням цього століття...

- А чому власне я? Коли ви дивитесь на цю картину, які почуття хвилюють вас? (*вражає хаос, залишається страх, відчай*)

Коли я чую про смерть, вбивства, то згадую саме цю картину. На ній – жах, тріумф звірства, темрява і відчай людини ХХ століття. Та невже світла, людяності, добра не було серед цієї темряви? Напевно, все залежало від самої людини, від її бачення світу, її вибору, бо «можна жити, а можна існувати, можна думати – можна повторити», як стверджував Василь Симоненко. Життя вперто щодня, щогодини ставить перед нами вибір: від простого, елементарного – з'їсти яблуко чи смачненьке тістечко; до серйозного, складного – сказати, хто «автор» негарного вчинку – і ніби перетворитися на зрадника, чи змовчати – і в своїх же очах стати боягузом; підглянути в «шпаргалку» і скласти на відмінно екзамен чи одержати чесно трійку і залишитися без стипендії; жити в Україні чи за кордоном; Майдан чи Антимайдан?

І таких питань завжди багато, а від прийнятого рішення може залежати все подальше життя. Для кожного з героїв роману «Чума»

француза Альбера Камю настає час вибору і прозріння, боротьби світла і темряви у їхніх душах.

II. Етап цілевизначення і планування.

Самостійне формулювання теми, визначення мети уроку. Нам сьогодні доведеться знайти відповідь на запитання, над якими міркують мудреці всіх часів і народів: що означає бути людиною? чи обов'язково є відповідальність за зроблений нею вибір? Це важливі питання в історії цивілізації. От вам перше завдання: сформулюйте самостійно тему уроку: «Люди більше заслуговують на...» (*учнівські варіанти*). Як добре, що так багато варіантів, адже людину та її вчинки не можна охарактеризувати одним словом. Виходить, у кожного буде своя тема, то, відповідно, і мета у кожного буде своя. Сформулюйте для себе мету уроку, починаючи словами: «Пізнати», «Відчути», «Зрозуміти» (*записи теми, мети у робочі картки учня*). Гортаючи сторінки роману, ми спробуємо зрозуміти художній світ твору, авторські застереження для нас, читачів, простежимо, як герої вирішують проблему вибору виходу з непростой ситуації між життям і смертю і, приймаючи рішення, вступають у боротьбу з темрявою світу. А як зберегти в такій ситуації світло людської душі? Саме це питання буде проблемним на уроці.

III. Актуалізація опорних знань.

Бесіда.

- Де знаходиться місто Оран, у якому відбуваються події твору? (*Алжирі*)

- Створіть уявний портрет міста та його мешканців (*ніби звичайне, люди багато працюють для збагачення, ходять у кіно, грають у карти*).

Нічого незвичайного, та є одна особливість – місто сіре, безлике, тут не має дерев, стоїть спека і задуха. Щось насторожує – самотність за закритими вікнами і дверима, звичка бути вдвох замість кохання, незручність хворіти і помирати. Їхнє життя – абсурдне (*звернення уваги на словник до уроку у робочих картках учня*).

Саме це місто огортає темрява чуми.

Чума у Альбера Камю – явище багатовимірне. Ми спробуємо сьогодні віднайти всі семантичні компоненти цього слова у романі.

- Чи можемо ми стверджувати, що автор справді описує чуму – страшну смертельну хворобу? Доведіть свої думки (*є детальний опис виникнення і поширення інфекції, статистичні дані, діагнози, описи симптомів, звіти про санітарні заходи, настрої населення, роботу санітарних дружин*).

- Чи має роман «Чума» ознаки роману-хроніки? (*звернення уваги на словник уроку*)

- Коли чума стала загальною проблемою жителів міста? (*велика кількість жертв, закриття міста*)

І тут у романі ненароком з'являється фраза: «У світі було що чум, що воєн. І все ж таки і чума, і війна завжди захоплюють людей зненацька. Коли вибухає війна, люди зазвичай кажуть: «Ну це не може тривати довго, таке безглуздя». І справді, війна – це таки безглуздя, що, до речі, не заважає їй тривати довго».

Висловіть свою позицію щодо сказаного.

- Чи йдеться у романі про якусь конкретну війну?

- Які деталі свідчать, що чума якоюсь мірою є алегорією Другої світової війни? (*час дії твору - 194. рік, введення комендантської години, виставлення патрулів, створення спеціальних загонів, таборів, загибель багатьох невинних, грабежі, голод, масові захоронення, крематорії, фашизм – «коричнева чума»*).

Жах війни, фашизм і смерть прийшли у місто. Невже Оран накрис темрява Герніки?

Та тут є люди, які випромінюють світло душ, певні істини, засади і цінності. Лікар Ріє говорить: «Навколо мене п'ятьма. І я силкуюся в ній щось побачити».

- Як ви гадаєте, чому про проблеми міста говорить саме Ріє, лікар за фахом? *(намагається зцілити тіло, проте розуміє, коли хвора душа, тіло не вилікувати)*. Серед письменників недаремно стільки професійних лікарів: А.Чехов, М.Булгаков, Остап Вишня, Степан Руданський.

Якщо зобразити людську душу, яка освітлює темряву життя, через певний образ-символ, то в уяві постає всім відомий маяк. Горить – з’являється світло, ні – настає суцільна темрява. Маяки належать усьому людству, є знаком доброї надії для кожного. Зазвичай маяк – це велична вежа виразної форми, зведена високо на підводній скелі як орієнтир для мандрівників.

В умовах війни, та й у будь-якій межовій ситуації *(звернення уваги на словник до уроку)*, завжди є вибір у душі людини: одні здатні боротися, світитися, а інші – пристосовуватися до темряви. Сам Камю підкреслював: «Явний зміст «Чуми» - це боротьба європейського Опору проти фашизму». Отже, хто з героїв твору був готовий до боротьби, а хто – ні?

IV. Етап опрацювання навчального матеріалу.

Робота в групах. Заповнити таблицю «Шукаємо сенс вибору» в робочій картці учня за планом *(випереджальне домашнє завдання)*:

**Ім'я героя Дії під час чуми Риси характеру Життєве кредо
Ставлення до чуми.**

Спробуйте довести, що саме ці герої – справжні острівці світла у цьому сірому місті, а на променях, що розсіюються від нашого маяка-душі, запишіть те, що допомагає їм не впасти у безодню темряви, вистояти у складній ситуації.

(Ріє –щоденна непоказна, не героїчна робота, виснажлива боротьба за кожну людину, милосердя і гуманізм, а особливо тоді, коли знаєш, що перемогти неможливо – трагічний стоїцизм (звернення уваги на словник до уроку);

Рамбер – кохання;

Тарру – заповідь «не убий!», не відповідати злом на зло;

Гран – творчість;

Панлю – віра).

«Тягніться до божественного світла, шукайте його», - закликає Альбер Камю разом із поетесою Лідією Смирновою *(коментар епіграфа).*

Мікрофон. Позиція якого з героїв вам особисто є близькою? Чому?

- Зверніть увагу на слова німецького філософа Фрідріха Ніцше *(другий епіграф уроку).* Як ви їх розумієте?

- Чи є у творі герої, які стали чудовиськами, у яких «вдивляється прірва»? *(Коттар втілює темряву душі, божевілля, злість, для нього чума – в радість.)*

Камю нікого не засуджує: «Кожен з нас змушений жити день від дня лицем до лица з цим небом, і кожен з нас змушений робити свій вибір, і кожний вибір заслуговує на повагу». Чума відступила. Автор пояснює: «І ось тут доктор Ріє і задумав написати цю історію, яка завершується тут, написати для того, щоб не уподібнитися до мовчунів, щоб засвідчити на користь зачумлених, аби принаймі пам'ять залишити про несправедливість і насильство, учинені над ними та й просто для того,

щоб сказати, чого навчає тебе лиха година: люди більше заслуговують на захоплення, ніж на зневагу».

- Як ви вважаєте, на що вказує автор? Чи тільки про чуму як хворобу та війну він говорить? (*зло, насильство, несправедливість*)

Герой роману інтелектуал Тарру стверджує: «Чума – це не тільки хвороба, не тільки війна, це також смертні судові вирoki, розстріл переможених, фанатизм церкви і фанатизм політичних сект, загибель безневинної дитини в лікарні, суспільство, влаштоване геть погано», тобто чума – це ще й універсальна метафора зла. Вона звична, природна, як дихання, бо «всі ми трошки зачумлені». Мікроби її всюди, підстерігають кожний необережний крок у нашому житті. Тому і звучить бурчання лайливого астматика, постійного пацієнта Ріє: «А що таке, власне, чума? Теж життя, тільки й того».

- Яке ваше ставлення до цієї позиції?

- Чи можна перемогти зло в людині, у світі?

- Прокоментуйте авторську думку: «...долучаючись до радісних криків, Ріє згадав, що будь-яка радість під загрозою. Бо він знав те, чого не відала ця щаслива юрба: бацила чуми ніколи не вмирає, ніколи не щезає».

- То що – припиняти боротьбу? (*це не має зупиняти людей, боротьба зі злом необхідна, яким би могутнім воно не було чи не здавалося*)

Позицію трагічного стоїцизму оповідач тлумачить не як подвиг, а як норму, як звичний спосіб життя.

- Які події ХХ, ХХІ ст., явища з категорії зла, ви можете назвати «чумою»? (*Голокост, геноцид, тоталітарні режими, локальні війни, політичну диктатуру, насилля, ліквідацію прав і демократичних свобод*)

- Згадайте слова Ієшуа: «Будь-яка влада є насилля». Як цей вислів допомагає розкрити ще один символічний образ чуми?

- Чи може він стосуватися подій 2014 року на Майдані?

- Проти чого виступили українці?

Якоюсь мірою вони повторили вибір героїв роману, адже могли не бути там, а залишити все як є. Герої не вмирають, вони просто йдуть.

«Безумству храбрых поем мы песню,

Безумство храбрых – вот мудрость жизни.

Пуškai ты умер, но в песне смелых и сильных духом

Всегда ты будешь живым примером,

Призывом гордым к свободе, к свету».

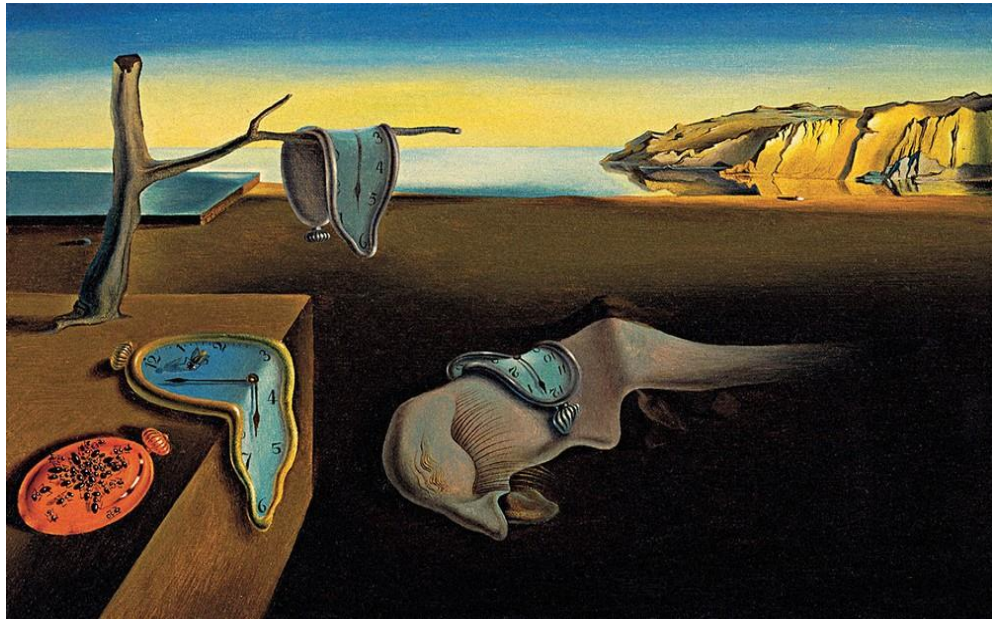
(перегляд відеоролика про події на Майдані)

- Чи переможена «чума» на Україні? Якщо ні, то у яких проявах вона спроможна відродитися? *(жорстокість, вседозволеність, зневіра, пасивність, влада грошей, несправедливість у будь-якій формі)*

- Що, на вашу думку, «допоможе» українцям «подолати чуму»? *(звернення уваги на епіграф - слова Жака Фреско)*

Потрібно зрозуміти, що перемога залежить від кожного українця зокрема, твоїх слів, твоїх думок, твоїх дій. Воїн АТО повинен знати, заради кого він жертвує своїм здоров'ям і життям. Вибір – бути патріотом чи ні - за нас ніхто не зробить. І коли правильний вибір буде зроблено, ми справимося із ситуацією, в якій живемо, ми «подужаємо чуму». Просто кожен повинен добре робити свою справу і ніколи не опускати руки.

Події, описані в романі, віддалені від нас значним проміжком часу, бо він не зупиняється. Змінилися часи, змінилися люди, та проблеми людського життя, боротьба добра і зла, світла і темряви у душі, мало у чому різняться. Картина С. Далі «Сталість пам'яті» нагадує нам: є змінні речі, а є те, що залишається сталим завжди – хоробрість, сила духу, доброта і любов до всього у цьому світі.

V. Рефлексивно-оцінювальний етап.

Приєм «6 капелюхів». Узагальнюючи сьогоднішню роботу, скористаємося «мислячими капелюшками»:

- білий (збір інформації): Які символічні значення образу чуми можна виділити у романі Альбера Камю? (*хвороба, війна, фашизм, зло*)
- жовтий (логічний позитив, світлі сторони твору): Які моральні уроки роману «Чума»? (*спільна справа всіх і кожного, діяти, чинити опір, не прагнути подолати зло насильством, не шукати особистого щастя, а підтримувати інших, покласти на себе відповідальність за життя інших, гуманізм, милосердя*)
- чорний (негативне, темні сторони твору): Чим небезпечні прояви чуми? (*ставить людину у межову ситуацію між життям і смертю, нездоланна загроза, нескінченна поразка, страх і темрява у душі, абсурдність існування*)
- червоний (почуття, враження, емоції від твору): Опишіть чуму за такими аспектами: колір – запах – звук – дотик (*чорнота, сірість; неприємний, затхлий, приторний запах крові, нав'язливий; постріли, крик, стогін, плач; холод і пустота на дотик*)

- зелений (креативний вихід із ситуації): Займи позицію:

Знайти сили обрати те, що тобі по душі, і не поступатися. Інакше краще померти. А. Камю

Ніхто не має свободи вибору. Освальд Шпенглер

- синій (підбиття підсумків): Яку відповідь на проблемне запитання ви запропонуєте? Чи виконали поставлену перед собою мету?

Оцінювання учнями власної роботи (за кожним із визначених напрямів від 0 до 2 балів у робочій картці):

1. Ви брали активну участь у роботі.
2. Ви вносили вдалі пропозиції.
3. Ви надавали підтримку іншим учням, заохочували їх до роботи.
4. Ви висунули цілком нову ідею, що сподобалась іншим.
5. Ви вдало узагальнювали думки інших.
6. Ви чітко і повно відповідали на запитання.

Нагородження медалями учнів, які відповідали найкраще (у номінаціях «Золотий голос», «Геній думки», «Міс Мудрість», «Містер Інтелект», «Володар дум», «Майстер слова», «Душа уроку», «Співець позитиву», «Світла голова», «Ексклюзив», «Сміливі думки», «Чудові ідеї», «Глибокі судження», «Уважні очі», «Чуйне серце», «Правдиві думки»)

Прийом «Все в твоїх руках». На зображенні руки записати свої враження від уроку:

- великий палець – мені вдалося найкраще;
- вказівний – для мене новим і важливим було;
- середній – негатив, мені було складно, не вдалося;
- безіменний – мій настрій, емоції;
- мізинець – мені не вистачило;

- долоня – мені найбільше запам'яталось; для себе я взяв з уроку...

Слово вчителя.

Саме від нас залежить, яким буде життя (і чи буде взагалі). Головне зрозуміти, якщо ти живеш, то вже витяг щасливий квиток, і потрібно радіти з того, що маєш. Якщо ви хочете, щоб світ став кращим, почніть із себе. Маємо надію на прощення, нове народження і новий старт. Станьте самі такою людиною, котру вважаєте взірцем. Чума, як і гріх, дійсно присутня в людському житті, завжди і повсюдно, очікуючи сприятливого середовища для свого реваншу. Ми можемо залишатися байдужими спостерігачами, а можемо чинити опір любов'ю, прощенням, милосердям. Несіть своє світло, чиніть так, як велить серце, здійсніть правильний вибір. Пам'ятайте, що не завжди, коли потрібно прийняти рішення, у людини є час для роздумів чи можливість порадитися зі старшими, з людьми, думці яких повністю довіряєш. Та й не у кожного є такі люди поруч. А життя вперто, настійливо щодня, щогодини ставить перед нами проблеми вибору, і вирішувати, відповідати, розплачуватися за вчинки доводиться кожному за себе особисто. І часом досить гірко...Моральний вибір. Кожним днем, годиною і хвилиною власного життя, кожним своїм вчинком ми робимо його, і як було б добре, коли б усі про це пам'ятали. Кожного дня, кожної години і хвилини. Бо часом і хвилинка вирішує назавжди: бути особистістю чи не бути.

Читання вірша Ю. Левітанського «Каждый выбирает для себя...»

Каждый выбирает для себя
женщину, религию, дорогу.
Дьяволу служит или пророку –
каждый выбирает для себя.

Каждый выбирает по себе

слово для любви или молитвы.

Шпагу для дуэли, меч для битвы –
каждый выбирает по себе.

Каждый выбирает для себя.

Щит и латы. Посох и заплаты.

Меру окончательной расплаты
каждый выбирает для себя.

Каждый выбирает по себе.

Выбираю тоже, как умею.

Ни к кому претензий не имею.

Каждый выбирает по себе.

Коментування домашнього завдання.

Ви також будете вибирати домашнє завдання. На вибір написати

- есе-роздум «Як не стати зачумленим...»,
- есе-розвідку «Єдина зброя проти чуми – це чесність»,
- есе-доказ «Люди більше заслуговують на захоплення, ніж на зневагу»

• або за бажанням створити фанфік «Не тут і не тепер», «перемістивши» героїв роману «Чума» в інші часові рамки та обставини (наприклад, у 2014 рік, в Україну, на Майдан).

Підсумкове слово. «Побажання від учителя».

Побажаємо один одному удачі і великого бажання вчитися, читати, мислити, співпереживати. Щоб не сталося, які б не трапилися катаклізми, ліхтар вашої душі не повинен гаснути. Хай ваш маяк світить вдень і вночі, даруючи надію і опору кожному, хто мандрує таким непростим життям.